

સતી સુલોચના

નાટકનાં ગાયનો તથા દુક સાર.

શ્રી દેશી નાટક સમાજ માટે

રચનાર,

સ્વર્ગસ્થ સાક્ષર શ્રી યશ્વલાલ ધોળશાળ ઝવેરી

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ઝવેરી ચંદુલાલ દલસુખરામ ધોળશાળ.

હાલ મુકામ—પ્રીન્સેસ થીએટરમાં—મુરત.

આવૃત્તિ ૩૯ પ્રત ૨૫૦૦) (સંવત ૧૯૭૭ સને ૧૯૨૧

કિંમત રૂા ૦-૪-૦

આ નાટક સને ૧૮૬૭ના રૂપમા એકટ તથા ઇંગ્લીશ કોપીરાઇટ
 એકટ સને ૧૯૧૧ મુજબ પ્રસિદ્ધ કર્તાએ રજીસ્ટર કરાવ્યું
 છે માટે કોઇએ છાપવું, છપાવવું, વેચવું વેચાવવું
 તથા ભજવવું ભજવાવવું, નહીં.

સુરત લીમડાચોકમાં આવેલા “દેશી મિત્ર” પ્રેસમાં
 મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપ્યાં.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૭૦ વર્ગીક

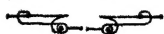
પુસ્તકનું નામ રાત્રી સુત્રો અંગી

વિષય ૬-૨-૪

॥ ओङ्कारम् ॥

तत्सत्त्वं परमात्मने नमः

“सती सुलोचना” नाटकનો दुकसार.

મંગળાચરણ.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.—સ્થળ ઇંદ્રનો દરબાર. લોકાનો રાક્ષસ રાજા રાવણ બ્રહ્મા અને મહાદેવ શંકરના મળેલા વરદાનથી અહંકારમાં ઉન્મત થવાથી તેના ત્રાસથી ત્રાસી તેના પરાજય માટે એકત્ર થયેલા દેવોમાં પરસ્પર વાતચિત, અપ્સરા રંભાનું આવવું, દેવેશ્વર વિષ્ણુ ભગવાનને વરવાની પતિસા કરી કૈલાસના કીડાવનમાં તપશ્ચર્યા કરવા બેઠેલી બ્રહ્મરૂપિતિના પુત્ર કુશ દ્વજની પુત્રી વેદવતી ઉપર રાવણે બળાત્કાર કરતાં વેદવતીએ સ્વયં પ્રવેશ કરી બળી મુઠ એમ જાહેર કરવું. વેદવતી પુર્વજન્મે, નીમી વંશ કુળપાવન મહારાજ બનક વિદેહીને ત્યાં પુત્રીરૂપે પ્રગટ થશે અને તેનાજ નિમિત્તે રાક્ષસ વંશનો વિનાશ થશે એમ બ્રહ્માએ કરેલા પ્રવચન અને સ્વર્ગપર વિજય મેળવવા રાવણ તથા તેના પુત્ર મેઘનાદનું એકાએક ચઢી આવવું. ઇન્દ્રાદિ દેવોનું રાવણ તથા મેઘનાદ સાથે યુદ્ધ દેવોનું હારી જવું ઇંદ્ર ઇન્દ્રાણી કેદ.

પ્રવેશ ૨ જો—નગરશેઠનું મકાન—યુવાવસ્થાથી ઉન્મત્ત અનેલી માળણુ અંપાકળીનું પોતાના રતિ સૌંદર્યથી તેમજ અન્ય અપયોથી હરકોઇ પુરષોને લોભાવી દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ કરવાના મન-નરંગોમાં પુષ્પ મૂકવા નગરશેઠને ત્યાં આવવું. પ્રથમથી શેઠાણી કળાવતીને મઠધારી બાબા બાળયોગીની સાથે મહોળત કરાવી આપવા તેજે આપેલા વચન પ્રમાણે કળાવતીને મળવું, તેની સાથેની ગુપ્ત ગોષ્ઠિમાં એકાએક શેઠ કમળશાનું આગમન, વયોવૃદ્ધ કમળશાનું અંપાકળી ઉપર મોહિત થવું. તે વાતથી જ્ઞાત થએલી શેઠાણી અને શેઠ કમળશાનો અરસપરસ શબ્દ કટાક્ષ, પરિણામે અંપાકળી સાથે હું મેવો મંગાવવાની વાત કરનો હતો તેમ કમળશાએ શેઠાણીને સમજાવવું, ત્યાંથી પાછી ગયેલી માલણુ અંપાકળીએ સમયનો લાભ મેળવી મેવાના બદલામાં બાબા બાળયોગીને કંડીઆમા ઘાલી મળુર સાથે શેઠને ત્યાં કંડીઆ મોકલાવવો. શેઠે કંડીઆ ખોલવાની ના પાડી દર્શન કરવા જવું, કળાવતીએ કંડીઆ ખોલી બાબા બાળયોગીને મળવું, અરસપરસ સ્તંગાર, એકાએક શેઠ કમળશાના આવવાથી શેઠાણી અને બાબા બાળ-યોગીના રંગમાં ભંગ, ક્રોધયુક્ત શેઠે બંનેને તાડન વિધિ કરી.

પ્રવેશ ૩ જો—સ્થળ મહેલ—સ્વર્ગપર વિજય મેળવવા ગયેલા પોતાના પતિ મેઘનાદની રાહ જોતી સખીઓ સાથે વિનેદમાં “સતી સુલોચના.” સ્વર્ગપર વિજય મેળવ્યાના મંગળ સમચાર સાંભળી હૃષિકેલી સુલોચનાના પતિના આતિથ્ય સત્કારની સામગ્રી માટે સખીઓને નૂચના કેદી દશામાં ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાણી સાથે મેઘનાદનો પ્રવેશ ઇન્દ્રને લંકાપતિના સેવક તરિકે કબુલ થવા મેઘનાદનું.

કહેવું. ઇન્દ્રનો ઇનકાર મેઘનાદનો જીલ્લમ ઇન્દ્રાણીના વસ્ત્રે જેથી નમ્ર કરવાની તૈયારીમાં સુલોચનાનું આવવું ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાણી ઉપર થતા જીલ્લમનો અટકાવ કરી તેમને મુક્ત કરવા પતિ પાસે ધર્મ પરાયણ સતી સુલોચનાની ચાચના, અને પતિને સદ્બોધ લાંકેશ્વરના ચરણમાં નમાવ્યા સીવાય મુક્ત નહીં જ કરે એવો મેઘનાદનો દુરાગ્રહ પ્રાણાંતે પણ સતી ઇન્દ્રાણીના રક્ષણ માટે સુલોચનાની દબતા.

પ્રવેશ ૪ થો—હિવાન માર્ગ—પ્રથમ સમાગમમાં થએલી તાડન વિધિથી ખેદ્યુક્ત વિચારોમાં ખાવા ખાળગોગીને મળવાની આતુરતાવાળી શેઠાણીને જળ કરવા જતાં ખાવાળનો આકસ્મિક મેળાપ, અરપરસ વાતચીત, વિષયાંધ બનેલા ખાવાએ પોતાની ઝોળીમાંથી મઘની શીશી કાઢી બહાર માર્ગમાં મઘપાનું કરવું. મઘપાનથી મસ્ત થએલા ખાવાળના પ્રેમવિનોદ એકાએક જમાદાર બપૂર અલીખાનનું આગમન થતાં કળાવતીએ રતિકળાથી બહાર અલીખાને સમજાવવો, અનાયાસે કમળશા શેઠે ત્યાં આવતાં શેઠાણી અને ખાવાળને તાડનવિધિ કરવી. એકાએક ત્યાં ચંપાનું આગમન, ખાવાળ અને શેઠાણીનું ત્યાંથી છટકી જવું, ચંપા અને કમળશાનો અરસપરસ હાસ્યવિનોદ.

પ્રવેશ ૫ મો—સ્થળ રાવણનો દરબાર—નાચરંગ-દેવે સાથે મેઘનાદનું આવવું દેવોએ મહારાજ લાંકેશ્વરનું આધિપત્ય કબ્જા કરી વિવેકથી નમવું, તથા મેઘનાદને “ઇદ્રજીત” એ નામની મહાન પદવી આપવી, છતાં અહંકારી પિતાના પુત્ર ઇદ્રજીતનો પોતાને અમર વરદાન આપવા, દેવો પ્રત્યે આગ્રહ.

અમરદાન આવવું એ શક્તિ મહાદેવ શંકર તથા પિતામહ બ્રહ્માની છે. શંકર તથા બ્રહ્માને જોલાવવા રાવણુનો હુકમ, શંકર તથા બ્રહ્માનું આવવું અને આશીર્વાદ સાથે “ચંદ્રહાસ” ખડગ અર્પણ કરવું છતાં અમર-વરદાન માટે ઈંદ્રજીતની માગણી રાવણુ ઈંદ્રજીતનો અત્યાચાર ભર્યો શંકર બ્રહ્મા પ્રત્યે તિરસ્કાર પરમ ભક્ત મહાત્મા વિભીષણનો ક્રોધ, અને પિતામહ બ્રહ્મા તથા શંકર મહાદેવ તરફ પૂજ્યભાવ રાખવા રાવણુને સહજોધ, રાવણુ ઈંદ્રજીતનો દુરાગ્રહ, શંકરનો આપ, રાક્ષસોના બંધનથી સંસારનો ઉદ્ધાર કરનાર અને રાક્ષસ વંશનો સંહાર કરનાર “શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનનું દર્શન.”

ટેબલો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—સ્થળ પંચવટી રામ લક્ષ્મણ ને સીતા, રામ સીતા વિનોદમાં-અચાનક સુર્પનખાનું આવવું, રામ લક્ષ્મણ ઉપર મોહીત થવું બાદ રામે લક્ષ્મણને સુર્પનખાનું નાક કાપવા કહેવું. લક્ષ્મણે સુર્પનખાનું નાક કાપવું, બાદ રાવણુ અને મારીચનું આવવું રાવણુનો ક્રોધ, મારીચને માયાવી મૃગ બનવા કહેવું, મારીચનો સહઉપદેશ, રાવણુનો તિરસ્કાર, મારીચે રાવણુના ગુસ્સાથી માયાવી મૃગ બનવા જવું, વાડીમાં સંતાનનો ચરતો મૃગ સીતાએ જોવો અને રામને તે મૃગ મારવા માટે સીતાનો દુરાગ્રહ, રામે પાપનું પરિણામ સાંઠું નહીં આવે એવો

સદ્ગુપ્તેશ આપવો, સીતાની હાથ, રામનું મૃગને મારવા જવું, મૃગની ખુમ, સીતાએ લક્ષ્મણને આજ્ઞા કરવી, આ અવિચારી આજ્ઞાથી લક્ષ્મણને સંદેહ અને આવી પડનાર ભયની ભાન્તિ માટે સીતાને સલાહ, સીતાએ ગુસ્સે થઈ લક્ષ્મણને રામની મદદે જવા કહેવું, લક્ષ્મણે યજ્ઞ ભસ્મની રક્ષા કરી જવું, ખાદ્ય રાવણનું આવવું સીતા હરણુ.

પ્રવેશ ૨ જો—સ્થળ ઋષ્યમુખ પર્વત—સીતા હરણુથી રામ અને લક્ષ્મણની નીરાશા, સુગ્રીવ તથા હનુમાને સીતાનું રાક્ષસ રાજા રાવણ હરણુ કરી ગયો તેવી ખબર આપવી, હનુમાનનું રામનો આશીર્વાદ મેળવી સમુદ્ર તરીકે લંકામાં જવા વિદાય થવું, ખાદ્ય સુગ્રીવ ને વાળીનું યુદ્ધ. રામે ખાણુ મારી વાળીનો વધ કરવો, મરતી વખતે રામને વાળીની પ્રાર્થના, રામે છેવટે તારી શી ઈચ્છા છે એમ વાળીને કહેવું, વાળીની તારા તથા અંગદને મળવાની આતુરતા ખાદ્ય અંગદનું આવવું, રામનો શોક રામે વાળીને આશીર્વાદ આપવો અને સુગ્રીવને રાજ્યાભિષેક અને અંગદને યુવરાજપદ.

પ્રવેશ ૩ જો—હનુમાનનું સમુદ્ર ઉત્કંઠન.

પ્રવેશ ૪ થો—રાક્ષસી સામે પવનકુંભાર હનુમાનનો સંવાદ તથા યુદ્ધ રાક્ષસીની હાર, અને રાક્ષસીને નમાવી તેની સાથે લંકા તરફ પ્રયાણ.

પ્રવેશ ૫ મો—સ્થળ અશોક વનમાં સીતા—સીતાપર જીલ્લમ રાવણે પોતાની સ્ત્રી થવા કહેવું. સીતાનો ધનનાર, પતિવ્રત ધર્મેમાં દૃઢ સીતાને રાવણે સામ-દામ ભેદથી સમજાવી પોતાની

હી થવા કહેવું. એક રાક્ષસીને સીતાને સમજાવવાનું કહી રાવ-
ણનું આદ્યા જવું અસૌકમાં હનુમાન પ્રવેશ સીતાનો રામ માટે
અત્યંત સૌક અને વેણીથી ગળે ફાંસો ખાઈ આપવાત કરવાની
તૈયારી. અચાનક વૃક્ષપરથી રામચંદ્રજીની વીંટી હનુમાને ફેંકવી,
સંશયમાં સીતા સીતાનો રામના મૃત્યુ માટે બહેમ. હનુમાનનું
પ્રત્યક્ષ થવું રામ કુશળ છે તથા હું તેમના સેવક છું એમ
કહી સીતાને આપેલી ધીરજ. વાડીના ફળ ખાવાની આજ્ઞા,
અસૌક વાડીનો નાશ ઇંદ્રજીતે હનુમાનને કેદ કરી લઈ જવો.

પ્રવેશ ૬ ઠો—રાજ્ય માર્ગ—સમસ્ત સ્ત્રી જાતીમાં કુર્ત
વિદ્યામાં પ્રવીણ માળણ ચંપાકળીએ નગરશેઠ, શેઠાણી, જમાદાર,
ખાવાજી વિગેરે અરસપરસ દુષ્ટભાવનાથી લુબ્ધ થયેલાઓની
મૂર્ખતાનો કટાક્ષ કરવો. નગરશેઠનું આગમન. ચંપાકળીના પ્રેમની
ચાચના કરતાં ચંપાએ ખીજ દિવસે પોતાને ત્યાં આવવા સમ-
જાવવું, શેઠાણી કળાવતીનો મેળાપ, અરસપરસ વાતચીત થવાથી
આશક્ત અનેલી શેઠાણીને ચંપાએ પોતાને ઘેર આવવા સમજા-
વવું, દર્શનને બહાને નિકળેલી શેઠાણીએ પોતાના ઘર તરફ
પ્રયાણ કરવું, એકાએક જમાદાર બ્રહ્મચરીખાનનું આગમન
થતાં નગરશેઠ આદ્યા જવું, બ્રહ્મચરીખાન અને ચંપા ખ્યારમાં,
ચંપાએ તેને ખીજ દિવસે પોતાના મકાનપર આવવા કહેવું,
વિદાય થતાં સામેથી ચંપા સાથે ખાવાજીનો મેળાપ, પ્રપંચી
ચંપાએ ખાવાને પ્રેમમત્ર અનાવી શેઠાણી કળાવતીની લાલચ
આપી પોતાના મકાનપર આવવા સમજાવવું, અને ખાવાની સાથે
કૃત્રિમ શૃંગારચેષ્ટાથી લુબ્ધ કરી આદ્યા જવું.

પ્રવેશ ૭ મો—રથળ સુભોચનાનો મહેલ-પોતાના સસરા રાક્ષસરાજ રાવણ જમતુપાવન સતી સીતાનું હરણ કરી બાબાના સમાચાર જાણી દીલગીર થતી સુભોચના, ઈંદ્રજીતનું આવવું, ઈંદ્રજીત પ્રત્યે સતી સુભોચનાનો હિતોપદેશ સાથે સીતા હરણના મહા પાપથી બંકા રાખ્ય ઉપર મહાન ભય આવી પડશે અથવા તો રાક્ષસ વંશનો વિનાશ થશે વિગેરે સમજાવી સીતા, પ્રભુ રામચંદ્રને પાછી સોંપવા પતાશ્રીને સમજાવવા કહેવું પિતાના આશંકિત પુત્ર ઈંદ્રજીતનો પિતૃ આજ્ઞા ઉલ્લંઘન નહીં કરવાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૮ મો—રાવણનો દરબાર, હનુમાનનો ધાત કરવા રાવણની આજ્ઞા દૂતનો ધાત કરવાની શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા નથી વિગેરે રીતે વિભીષણનો રાવણ પ્રત્યે સદ્ઉપદેશ રાવણનો મર્વ, વિભીષણનું અપમાન, અંધન સ્થિતિમાં હનુમાનનો પ્રવેશ-હનુમાન રાવણનો સંવાદ સીતા પાછી સોંપી શ્રી રામચંદ્રનું શરણ લેવા હનુમાને રાવણને સમજાવવો અહંકારી રાવણ તથા ઈંદ્રજીતનો પ્રાણતિ પણ સીતા પાછી નહીં સોંપવા નિશ્ચય હનુમાને રાવણ ઈંદ્રજીતનું અપમાન કરવું અને હનુમાનને સળગાવી બાળી મુકવા સેવકોને આજ્ઞા.

“ લંકાકલ્હન. ”

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ જો—સ્થળ સમુદ્ર કિનારો—વાનર સેના અને શ્રી રામચંદ્રની હાવણી—શોકમરત રામ—હનુમાનનું આવવું. સીતાના સમાચાર સીતાની મણી પ્રભુ રામચંદ્રને જતાવી લંકાની સ્થિતિ સંબંધી હનુમાનની વાતચીત. વિબીષણનું આવવું ને આશ્રય માગવો તથા લંકા જતાવી આપવા પ્રતિજ્ઞા કરવી, વિબીષણ બમવાન રામચંદ્રનો પરમ ભક્ત છે એવી હનુમાને ખાત્રી આપવી. રામના હાથે વિબીષણને લંકા રાજ્યનો અભિષેક, અને વિષ્ણુ માટે અંગદને રાવણના દરબારમાં જવા રામચંદ્રની આજ્ઞા.

પ્રવેશ ૨ જો—રાવણનો દરબાર—રામચંદ્રજીએ સલાહ માટે મોકલેલા વાલી પુત્ર અંગદનું રાજદૂત તરીકે દરબારમાં હાજર થવું રાવણ અંગદનો સંવાદ. અંગદને માયાવી સીતા દેખાડવી. સીતાને રાવણ ઉપર રનેહ. આગદનો કેષ. રાક્ષસીએ આવી સીતા અશોકમાં પોતાના પતિ માટે વિરહથી આપધાન કરે છે. એવા સમાચાર આપવા. સીતા અશોકમાં છે સંભળી અંગદને ક્ષયસો આનંદ અને માયાવી સીતાને કાપ દમ્બ બાળી ભરમ કરવી. રાવણનો કેષ, અંગદનું રાવણનો મુઠ પગની ઠોકરથી ઉડાવી ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ ૩ જો—માળીનું ઘર—દુરાચારના કારબારમાં જરથી તર થયેલી અંપાએ પોતાના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખી આવનાર નમરશેઠ આદિ વિપય લંપટોને, પ્રપંચ તંત્રથી પાર કરવાની કોશીષ કરી આગમનની રાહ જોવી, અનુક્રમે શેઠાણી, નમરશેઠ, જમાદાર તથા બાવા બાલમેળીનું આવવું, એક શ્રીમતા આગમનથી ક્ષણ-

અથા કામીએને પાપો બરાબર બતાવવા, એકાએક તેના બધી
અડચણાતું આવવું, એ વેશે જુદા જુદા કાર્યમાં શુભાએથી વિશેષ
એકીએને જોઈ માળીને શક ઉત્પન્ન થવો, મોભાએ બુદ્ધિના માળીએ
તેમને તાડનવિધ કરવી, પાપીઓતું પાપ પ્રત્યક્ષ થતા સર્વેએ પોત-
પોતાના નીચ કાર્યનો પશ્ચાતાપ કરવો.

પ્રવેશ ૪ થો—સ્થળ મહેલ-સુસોયનાને ઇંદ્રજીત પ્રજ્ઞુય વિ-
નોદ વાતર સેના સાથે લંકા ઉપર રામ લક્ષ્મણુ અહીં આવ્યાના
સમાચાર સંગ્રામમાં જવા સુસોયનાની આજ્ઞા લઈ ઇંદ્રજીતનું યશથી
પસન કરી વિજય માટે વરદાન મેળવવા દેવી નીકુંબીલાના મંદિર
તરફ વીઠાય થવું.

પ્રવેશ ૫ મો—સ્થળ-નીકુંબીલા દેવીનું મંદિર-રામથી વિજય
મેળવવા ઇંદ્રજીતનો યજ્ઞ, વિજીપણુ લક્ષ્મણુ સાથે વાતરોતું આવવું
ઇંદ્રજીત લક્ષ્મણુ સંવાદ. વાતરોએ યજ્ઞ બંધ કરવો. લક્ષ્મણુ ઇંદ્ર-
જીત યુદ્ધ, ઇંદ્રજીત વેધ.

પ્રવેશ ૬ ઠો—સ્થળ મહેલ—નિ વિરઢમાં સુસોયના, હાથનું
પડવું. સુસોયના આશ્ચર્યમાં, ઇંદ્રજીત મરણુ સમાચાર પહેલ હાથે
લખવા, મંદોદરીનું આવવું, પરસ્પરનો શોક. સુસોયનાનું સતી થવો
વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૭ મો—સ્થળ-સુવેલુચળ પર્વતની તળેડી રામ-લક્ષ્મણુ
સેના સાથે-સુસોયનાનું આવવું ને પોતાના પતિના મરણની મામણી.
સુસોયનાના સતીત્વની પરીક્ષા મસ્તકનું હસવું. સુસોયના લક્ષ્મણુને
સંવાદ. લક્ષ્મણુનો શોક, રામચંદ્રનું આશ્વાસન. સુસોયનાનું મસ્તક
અછ સતી થવું જાદુ રણધેત્રા રાવણનું આવવું. વિજીપણુ લક્ષ્મણુનું.

રાવણ સાથે યુદ્ધ. લક્ષ્મણને મુછા ઝોકાઝોક રામચંદ્રનું આવડું પાછળથી લક્ષ્મણનું સચેત મનું. રામ રાવણનું યુદ્ધ. રાવણનું મડનું. (ટ્રાન્સફર સીન)અહા, કાંઠર આદી સર્વ દેવેના દર્શન. “રામ સ્ત્રીતા” નો મેળાપ. વિભીષણને રાજ્યાભિષેક અને આનંદ.

શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

!!! ફાપ !!!

કાયરેક્ટર.

મી. બ્રુમસાદ.

શેખીનેને ખુશ ખખર.

હમારે ત્યાં દરેક જાતનું રેશમી તથા સુતરાઉ કાપડ તેમજ દરેક જાતનું બરીકામ જેવું કે ઝીકની શીટ તથા સલમાની શીટ તથા દરેક જાતનું બરતકામ વીગેરે હમારે ત્યાંથી મળશે તથા મખમલના પટા તથા બરતકામનું રેશમ તથા કોરો, ટોપી પજુ છાપી આપવામાં આવશે તથા ફેન્સી સાંભેલાના ડેમે તથા તેને લગતો દરેક સાજ બાઉથી મળશે. તેમજ નાટક કંપનીને લગતા તમામ જાતના ડેસો હમારે ત્યાં ઝોર્ડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવશે.

તેમજ

હમારે ત્યાં અપ-ટુ-ડેટ ફેશનના પોલકા તથા ફરાક સીવી આપવામાં આવશે તથા ફેશનને લગતો દરેક સાજ હમારે ત્યાંથી કીકામત બાવેથી મળશે.

શા. વીરચંદ નાનચંદ

ટો. મોટામંદીર-મુરત.

સતી સુલોચના.

નાટકમાં આવતાં મુખ્ય પત્રો.

રામચંદ્રજી....વિષ્ણુનો અવતાર (દશરથ રાજાના જ્યેષ્ઠ પુત્ર)

લક્ષ્મણજી.....રામચંદ્રજીના નાનાભાઈ (શિષ્યાગ્રામનો અવતાર.)

હનુમાન.....રામચંદ્રજીના ભક્ત.

રાવણજી....લંકાપતિ (રાક્ષસનો રાજા.)

ઈંદ્રજીત....રાવણજીનો પુત્ર મેઘનાદ.

વિભીષણજી.... રાવણજીનો ભાઈ (રામનો ભક્ત.)

ધંન્વંતરી....સ્વર્ગના દેવતાઓનો રાજા.

અંગદ....વાલીનો પુત્ર.

મુગ્ધીવ.... વાનર સૈનાનો નાયક.

શ્રી પાત્રો.

સીતાજી....રામચંદ્રજીનાં પર્મપત્ની.

સુલોચના.... ઈન્દ્રજીતની સ્ત્રી.

મંદોદરી.....મયદાનવની સ્ત્રી.

રંજા..... સ્વર્ગના રાજા ઈન્દ્રની અપ્સરા.

મુર્ખનખા.... રાવણની પત્ની.

હાસ્યરસનાં પાત્રો.

કમળશા.....નગર શેઠ.

બાળયોગી.... વેશધારી મહાધીશ મહંત.

ખડચ'ચો માલી-ચંપાનો ઘણી

કળાવતી.....કમળશાની સ્ત્રી.

ચંપાકળી માલણ-ખડચ'પાની સ્ત્રી.

એ સીવાય બ્રહ્મા, શંકર, બ્રહ્મરૂપતિ, ચંદ્ર, દેવો, યક્ષ, કિન્નર, રાક્ષસો, અક્ષકુમાર, જંબુમાળી, પ્રહસ્ત પ્રધાન વિગેરે હાસ હાસીઓ, અપ્સરાઓ, વારાંગનાઓ, રાક્ષસીઓ તથા જમાદાર વિગેરે વિગેરે.

સ્થળ-અયોધ્યા, સ્વર્ગ, લંકાપુરી વિગેરે.

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

सती सुलोचना.

नाटकनां गायना.

अंक १ लो.

मंगलाचरण.

सुत्रधार—नटीयो—

१

श्री रघुकुण केन्द्र यन्द्र वन रामचन्द्र

जनक वायार्थ जनक वायार्थ

वारी वारी नीधी लंघी जांघी पाज

चंद्र युड चंद्रकेडंड कीध अण्डं जेडं अंड

असुर यमु उदंडी कंड दश धमंडी अंडी

धर्म शर्म शान्ती राजय स्थापी सर्व सुर समान

सुरभी सुरलु लुभी मात शान्त कीध अवधराज

अज अजर अमर अपार अज कुमारना कुमार

अज स्वरूप निर्वाकार अजण नाटय सुत्रधार

सीताराम आत्मप्राण रामचंद्र पद प्रणाम—श्री रघुकुण.

નટીઓ—

૨

અરે મન વૃથા બિચારો કરે હોય જે ધાર્યું વિધિભરે
 આપ ચીંત્યું અધરથી ટળે અચિંત્યું આગળ આવી મળે
 રામચંદ્ર મહારાજ અવધ રાજ્યાસનપર પગ ધરે
 હરી ઇન્છાએ નરહરી સરખા તણ રાજ્ય વન ફરે-હોય.
 સીતા સરખી સુભાગ્ય લક્ષ્મી મૃગમાયામાં પડે
 કનક કુરંગે ચર્મને વશ થઇ રાવણ કાંધે ચઢે-હોય.
 જેનાથી નરનાગ સુર ચમરાજ સરીખા હરે
 એવો લોક અધીશ શીવ દશ એક શીવથી મરે-હોય.

વારાંગનાઓ—

૩

સારંગમ સાધધ મધ સા નીધની મગરેસા
 નીરે ધની સા ગરે ગ સા
 સારંગમ સાધધ મધસા નીધનીરે ધવી સા સા
 ગમગરે સાનીરે ધનીસા નીરે ધની મગરેસા
 નીરે ધની ગરેગસા.....રે ગમ
 નીધની મધસા મધસા મધસાની ધપ ગરેસા
 સાધની પધ ગમ ગરેસા
 ગમ ધની સારંગમ ગરેસાની ધમ ગરેગસારે ગમ સાધ
 અંધા—

૪

અરે હારે કુલે જોળનીયું મચકાતી ચાલુ ચાલ
 પુલી વસંતની પુલવાડી સમ મલકાતી પુર જહાર

મંદ હસી હસી રહ્ય વસીને નયન ઇશારે આમ
 તીર કમાને કટાક્ષ બાણે કંઇક કહું ગુલતાન
 બલ લલાતું માન મુકાવું મારે જરતું કામ
 છળબળ કળથી છક કરી નાખું ચંપા માફ નામરે

સ્વગતલક્ષ

- દયા આ દાસ પર લાવી, રૂપેયા શેઠજી આપો;
 થયો છું સાફ સંદેશી, હુઃખીના હુઃખને કાપો. ૧
- ગયો તો રોડપર રાતે, કમાવા દામ પણ ખોયા;
 મળેલા શ્રાવકો સોની, અને ઘાંચી ઘણા જોયા. ૨
- અતીથે ખાધના ખાડે, ખરેખર દીખરે નાંખ્યો;
 બરાબર કાંણુ મંડાણી, ન પાસે દોકડો રાખ્યો. ૩
- ફર્યો ફારેસ્ટના ફાંસે, ઠગાયો ટેનરીઝેથી;
 થયો મુલોચને અંધો, પડ્યો પાપાણુ પર તેથી. ૪
- અશોકે શોકમાં નાંખ્યો, વળી વે'રી થયો વીમો;
 બચ્યો નહીં બંકથી ત્યારે, કર્યો સદ્દો પછી ધીમો. ૫
- કહ્યું મેં કદ જો માફ, તમે તે શેઠજી માનો;
 રૂપેઆ આપ્યો ના તો, સવારે જીવ જોવાનો. ૬

કલાવતી-બાવો-શેઠ—

૫

ઔચ મરી ગઈ માડી

મુક પોક હજી તું તાણી

હાય બચાના

રંડાથી આડો આંક છે

મેવાનું નામ દેતી બાવાને લક્ષને બેઠી

રંડા ચંપા એહી સખ તેરા કામ હય

ધારીને ભગવા ઝોળી રાખોડી શેર ચોળી

હુનિયા ઠગવી એ ભોગટાનું કામ છે

ચંપાનું ચેટક વળગ્યું બુઢાનું જીવન સળગ્યું

સોનાપુર ભીજવાનેકા એ સોંગ હય—ટેક.

મુલોચના—

૬

પીયુની ખખર કોઈ લાવોરે સખીરી

મોહન વર મળવા સાફ તલસી રહ્યું મન માફ

સ્વામીને સંદેશ કોઈ કહાવોરે.....સખીરી.

ચંદ્ર વિષ્ણુ નિશા અંધારું વિયોગી જીવન સાફ

હર્થન પીયુનાં કેા કરાવોરે.....સખીરી.

વિકસે કમલિની પ્રાંતે: ભમર રસીક આશે

નાવે આલીરાજ કળી કરમાશેરે.....સખીરી.

મુલોચના-સખીઓ—

૭

આલી આવી આનંદની વધામણી

તારા વાલમ પધાર્યા વિજય કરી

અહા ચાલોને વાહાલે વધાવા સખી
 તન મન વાડું મારા પ્રાણની પરવા ન જરી
 ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય મારું લેતું પ્રીય હૃદય ભરી
 શાણી અલી શાને શરમ મેલી વરવેલી ખની
 ચાલ વેગે વહેલી સાહેલી ચીત ઠાર કરી
 આ.....ખાળા લગાડે વાર.

કળાવતી—

જાઉં જળ ભરવા કાળે મળશે વાટે છેલા દીલદાર
 સાન કરીને સમજાવું જાયે લુટાઈ જોખનીયાની ખહાર
 શીર ઉઠાણી કનક બેઠલું ધરીને કર રૂપેરી રાશ
 ચાલું જોતી હોરી લાલને શેરી શેરી ઘાટ
 હું મહમાતી મન મલકાતી લેટકમટક લેટકાળી નાર
 રૂમજુમ રૂમજુમ કરતી ચાલું ચપળા ચટક ચાલી—ટેક.

ચંપા-શેઠ—

શુરે કર્યું છે મને શુરે કર્યું છે—
 મારા છેલા દિલદાર મને શુરે કર્યું છે—
 કાંઈ કામણ કરીને મારું દિલડું હર્યું છે.....મારા.
 નથી દિલમાં આરામ નહિ ગોઠે ઘરકામ
 ફરૂં ઘેલી થઈ આમ કાંઈ કામણ કરીને મારું ચીતડું હર્યું
 બોલો ચંપાના લાલ મને શુરે કર્યું
 દર્શનને દેવ તને જોઈને ત્યાગ્યું છે. ચંપાકળી તારું
 ચેટક લાગ્યું છે.

સરસપુરમાં શોધી વળ્યો સાઠર બબર ફર્યો
 શાહીબાગ માધવબાગ સાબરમતી જોયું ખાસ બબર
 ફર્યો કાંપનું મેદાન પાનકોર શીચીરોડ
 સ્ટેશનપર તને શોધી વળ્યો પ્યારો
 કાંકરીયા તલાવ તને શોધી વળ્યો....મારા છેલા

દિલદાર—કાંઈ કામણ.

(જુઠા બોલા છે આપ-મને અમદાવાદનું પાપ)

જુલિયારંગનાઓ—નાચરંગ.જી

વિન્નુ—

૧૦

(સાખી)

હું પોતે રધુવંશમાં જન્મીને છેદીશ પાખંડને,
 સ્થાપી રાજ્ય સુધર્મનું અસુરને આપીશ હું દંડને.

◆ ટેબલો. ◆

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક બીજો.

બીલડીઓ—

૧૧

ધન્ય ધન્ય અનુપમ દિન આજનો રામ

ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય અમારા રામ—

બ્રહ્મ અયોધ્યા પરથી આવીયા રામ

બ્રહ્મચારી વેશે શીર જટા દીશે

પગ પાવડી ધનુષ્ય બાણ કાંધે રામ—

સીતા.

શીલા આસન વિશાળ ધર્મા મૃગચર્મ સાર
 તરૂં તેજનો અંબાર છે કલ્યાણના બંડારઃ
 સેવા કરીએ સદા શ્રી રામનીરે— સીતા
 પંચવટી પરમ ધામ પુન્ય ક્ષેત્રમાં તમામ
 જ્યાં પધાર્યા પૂજ્ય કામ રૂડાં પરભાતનાં નામ
 એવા રઘુવીર પદ શીશ નામીએ રામ— સીતા.

સીતા—

૧૨

વિપરીત હા હા ભાગ્ય દેખ
 લેશરે ન મીથ્યા વિપરીત.....હાં હાં
 કેકઈ માતના શ્રાપે
 પલમાં ત્યાગ કીધો રાજશ્રીનો
 હા વન રખેડતાં સાધુ વેશે—વિપરીત.

રામ-સુરપંખા—

૧૩

નારી જારીણી પરાઈ નાંખે નરકે નર નાહાન
 સુરપતિ મતી મુજ પર લલચાતી
 તો પછુ હું તેથી છણુકાતી
 તે તમને વરવા હરખાતી
 કરેા મુભાગ્ય સ્વીકારી મુજને
 અધરામૃત પાતી.....અરે ધીક્કાર નારી.
 વિશય વિશમય વચન ઉચરતી
 ચટક મટકઝી ચીત વશ કરતી

સ્પર્શ થકી પળમાં બળ હરતી
 સહસ્રકોટી ફીટકાર નીચ તું
 શ્વાન મતિ ધરતી.....અરે ધીકકાર નારી

મુર્ખનખા-લક્ષ્મ—

૧૪

આવો મારા લટકાળા લક્ષ્મણુ લાલ
 પદ્મ ગણે ગીધણુ શું મૌંશ પીંડ લાલ
 ચીત માફું ચોરું છખી ન્યારીથી—વાહ વાહ
 નાક દાપું તાફું કટારીથી
 અરર અરર અરરર હાય— આવો.

સીતા-રામ—

૧૫

કનક કુરંગ કેવો ચાલે ધીમે ધીમે સ્વામી રામ પ્રાણુ
 નેાય એ કુરંગ કોઇ હોશે શું હરામી હે સુખાણુ પ્રાણુ
 હર્લ કેવો એ અરે છે નયનો શા ફેરવે
 થન થન થેઇ થેઇ કરી નાચે રામ
 એ મૃગ મારી મૃગયા ધીકારી બહાલા
 તેની ચોળી શીવડાવો લેવડાવો સ્વામી બહાવો
 ફરી યોગ મળે નહિ આવો રામ— કનક૦
 દીન પ્રાણી વ્યર્થ મારી નહિ પાપની બાંધવો ભારી
 હઠ છોડ સુશીલા નારી..... કનક૦

વિરહી કયાં એ રમણી
 શાન્તી સુધા આશ્રમે
 નીશ દીન વીસરતી નહિ અહીં તહીં પ્રીયા હા
 ગઈ ગઈ કંહી હા છુપી રહી કયાં
 ગીરી વન વા નદી તીરમાં રોશે પ્રીય મારી—
 પ્રહાય માન સમય આન
 સુમુખી મમ જીવન પ્રાણ
 પ્રીય વિરહીત વીકલ પ્રાણ
 સંશય અધીક જીવનમાં

રામ—

૧૭

આતે રાજ શીરોમણી સુકુટને સ્થાપી શીરે તાહરા
 આ માળા જયવંતે ગન્ધુ દુહર્યે આલીંગતી જે સદા
 આપું રાજ્ય સહીત આશીષ તને કિન્કરુધ ભુમી તણું
 સ્થાપું છું યુવરાજના શુભ પદે આ બાળ તારા તણું

સીતા—

૧૮

હે રઘુવીર સ્વામી અંતર ઘટયામી
 આવી મળો હે પ્રભુ નિષ્કામી
 ચીંતવન પ્રીયતમ કરતી રહતી જાતી
 જ્ઞાન સાન ગતી મતી વીણુ અતી દુઃખ પામી
 કર તૃણ ધરતી ધરતી સુતાની
 વારે ધાઓ હે રઘુવીર રામ નમામી— હે०

સીતા—

૧૬

અંબની કુંવર કહેશે વિનંતી પ્રભુને
 વિરહી વીકળ દીલ દુઃખ દળ સહુ ભરી
 જનકબાળી શકે ન જાળી નેનવારી
 સ્વરૂપ સુંદર છપી અંતર અંદર જડી
 ઘડી ઘડીક જાઉં ભેટતાં પડી ખીચારી

અંપા-ભેગી—

૨૦

લાલા ઝટ આવજો આ વાયદે પ્યારીને મળવા
 રહેના નીશંક અય દિલજન
 છું કુરબાન
 મીલાના મેરી જાન
 રે હા રંગે રમવા— લાલા ઝટ.
 જયસા મેં વયસા જાની
 ચપા દેના યે નિશાની
 વસ્થા છો દિલમાં સ્વામીનાથ
 એની સાથ ભીડજો બાથ
 રે હા રંગે રમવા—
 બંસરી બાંકી બજાઉં
 મીયાંકી ટોડી સુનાઉં
 કરજો દિલદાર પાસે ગાન
 લેજો તાન ખાજો પાન—રે હા રંગે રમવા.

સુલોચના—

૨૧

આવી વિપરીત વેળા ન માનવથી સમજાય
 અખીલેશ ગતી ત્હારી ન્યારી કોથી ન કળાય
 દૈવ્ય રૂઠે દુર્જન સંગ કુસંગે બુદ્ધિનેા શંક
 વૈરી વાધે રનેહી દંય દુષ્કર્મે નક્કી નીજ અન્ત
 રાજ લંકાપતિ રાય હરી સીતા માય વૈર કયું હાય
 ન સાદ્ય વિભુ હાય રૂઠશે શ્રી રઘુરાય

સુલોચના—

૨૨

પ્રિય ન ઘટીત તદ્દા વીનવું મમ હીત વચન કાંઈ ઉર ધરે
 સોંપી સતીને શ્રી હરી શરણે આશીષ લઇને કલ્યાણ વરે
 પેર કરી સમજવેા પીતાને શીઠ સમજી રવહસ્તે કુળ હણે
 ભુગલે ભુજંગના રાક્ષાંરે ભુજ ધારી ભુજંગ સાહતારે
 વીશ ધારી ધશી સઘ ડંશ કરે વિન મોત ખરે યમ પ્રાણુ હરે
 એ રીત અહિત સંગ્રામ ગણીને ત્યાગેા એ માર્ગ અનર્થ તણે

વારાંગનાઓ—

૨૩

સુર અરી જય જય ત્રીભુવન જય જય દાનવ કુળમણી
 કનક સીંહાસન દશ ભુજ રાવણુ મેઘાડંબર છત્રધારી
 લંકાધીશ નૃપમહી મંડળ નારદ શારદ તવ ગુણગાતા
 મણી મંદીરમય સુચી દિવ્ય સન્ના કોટી રવી હીપતી
 રાવણુ રાજા જયકાર દાનવ પતી જય જયકાર
 ભામેા જીવન અપાર પામેા પહુમી જયકાર—

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક પ્રીત્તે.

મુખીવ—

૨૪

હિલમાં નહિ તર્ક યા વિર્તક કરે હે સ્વામી
 રઘુપતી રામ સીતા સ્વામ જગ સ્વામી
 હોંશે સત સિંધુ પુરવા ભુમી તલએ ભુમી બાળ
 શોધ લાવીશ હું વેદેહી એ દેવી સીતાની
 પ્રાણમાં પ્રાણ છે છેવટના મારા આ તનમાં
 મીત્રતા આપની નિભાવવા હું ભરું છું હામી

રામ—

૨૫

ત્વરીત સીધાવોરે
 નીચ નક્ક સઠ
 પાપી અતી અસુર રાજા
 જાઓ સમજાવો નીતી ન્યામનો દાવો
 દેવી અમ લાવો લાવો— ત્વરીત.
 પ્રબળ કુત બળ દાખી
 વિહીત વચને દુર્મખ એ દુર્મ એ
 દુર્જન એ માની મનાવોરે— ત્વરીત.

અંગક—

૨૬

જવ ચહડી રઘુવીર સાથ લક્ષમણ મુધીર
 ઘેરશે લોક ગઢ ધનુષધારી રા
 અષ્ટ દશ પદ્મલ વાનર બલીની
 કીલકારીએથી હુક હુકક (૩)—જય

શેક—શેકાણી

૨૭

જવાબદાર આવો

હાયરે ઇશક હાયરે ઇશક હાયરે ઇશક હાય
 બન્યાં નરનારી જે નીચ નર નાહાન
 વ્યભીચારી લપટ દુષ્ટ હેવાન

ઃ બલે હોય જ્ઞાની કે અજ્ઞાન બુદ્ધી છેક ફરે તે પોતાનું જ્ઞાન
 ઇશક હાય ઇશક હાયરે—

કુટે ઘટ પાપ તણો જેણીવાર પસ્તાયો પાપી તણો પોકાર
 ઉગારો શ્રી હરી દેવ દયાળ અણાહ રામજી કે આધાર
 ઇશક હાય ઇશક હાયરે

સુલોચના—

૨૮

કાન્ત કૃપાળુ આવો કળાધર મારા દુર્લભ દર્શન જીવન
 ધન પ્રાણ તમારો

રજની કારાનું હૃદય તિમીર હરનારા
 રાજ કૃપાળા હીરલા ચોતીને હેમથી હેત હરખી વાલમ વધાવું

શ્રીતમ ખ્યારા મન મંદીરીયામાં પ્રેમથી પધરાવી પાતળીઆ
ઓ વાડું

શીતળ કેશર ચંદન મુખકાર અર્ચન રાજ અંગે ધરો.

પુષ્પિત પંખે ઢોલું હું મહ સમીર મુભાગી સ્નેહ નજર કરો.

સુલોચના—

૨૬

જાઓ જાઓ પ્રિયુ જાઓ જાઓ ખુશીથી રણમાં

મુજ ચીંતા ન ધરો રતી મનમાં— જાઓ.

પીતામહ ગુરુ ઇંટ અંખીકા આવી રહે નીજ તનમાં

શેષ ધસુર સહશ્રીપતિ સાથ વસો તમ હૃદય ભગવનમાં

છત કરી જવ આવી મળશે રાખીશ રંગ ભવનમાં

અગર જે સ્વામી સ્વર્ગ સીધાવશે સતી થઈ રહીશ

ચરણમાં—જો.

સાખી

જનમ્યું જે આ જગતમાં કેણુ અમર રહેનાર;

નાશવાન કેહુ કારણે વ્યર્થ શોક નહિ ધાર.

સુલોચના—

૩૦

ક્રમ જે ઉદયને અસ્તનો એ દેવ્યની દુર્બંટ ગતી

એ ક્રમાંધીન થઇને પડયા રણમાં ઇંદ્રછત રાજવી

હા કાળના ચક્રકરમાં પ્રાણી સૌ પીસાય છે
 જ્યાં છોટાં ચોટાં સર્વનો સમાન ન્યાય છે
 જે સુરને અસુરના શીરોમણી પતી
 દિગંતમાં કિર્તી ધ્વજ જેની ફરકતીતી
 યમરાજ જેના ત્રાસથી ડરતા હતા સદા
 બ્રહ્માંડને ઉઠાવતા જે એક હાથમાં
 અહો સ્વામી અહો સ્વામી ગયા ક્યાં હુપાઇ ક્યાં
 અહો રણવીર વરનામી ગયા હા—

રામ—

૩૧

માયાના આવરણ થકી. જીવ બની અજ્ઞાન;
 ઘાટ ઘડે ઘટમાં નવા, દૈન્ય ગતી બળવાન.

લક્ષમણ—પ્રભુ એમ કેમ—

રામ—

સાખી.

જેનો સાદ્ય સતી ચાહે તેજ હણે નીજ કંઠ.
 સુતા કરી વીધવા કરે સ્વસુર જમાઇ અંત.

લક્ષમણ—એટલે—

રામ—

સાખી.

સુલોચનાના તાત જે શેષ નાગ અવતાર
 લક્ષમણ રૂપે અવતર્યા દશરથને હરખાર.

गतनो नाय.

समाप्त.

જેવા કે

વરરાજને માટે પહેરવાને ખરા તેમજ ખોટા લખ્યાના
જામા જોધપુરી તેમજ રજવાડી મંડીલો ખરી ખોટી તાના
ફેટામાં વપરાતા તાજ મુગટો પાઘડીઓ તાસના ફેટા,
ફેન્સી કટનાં સીરપેચ તથા પીછી અને ખદલાની કલગી
વીગેરે જથ્થાબંધ તથા છુટક ખનાવનાર તથા વેચનાર અને
ભાડે આપનાર.

હુકાન સ્ટેશનરોડ
તારંગોદીસ પાસે
બેગમપુરા

ગોવનભાઈ નારણદાસ.

જાપરીઆ શેરી, સુરત.

	મદન મંદરી	૪૨ નરસિંહ
	૨૫ સતી પત્તિની	૪૩ સગાળશા
	૨૬ અજીતસીંહ	૪૪ કૃષ્ણ સુદામા
	૨૭ ભગવતગીતા	૫૫ મહાકાલીકાળીદાસ
૧૦ ઉમાદેવડી	૨૮ કુલિન નાયકા	૪૬ રાજરતન
૧૧ વીણા-વેલી	૨૯ સતિ દમયંતી	૪૭ પ્રહલાદ વિજય
૧૨ વિજયા વિજય	૩૦ સતીસુલોચના	૪૮ કૌરવ પાંડવભા ૧
૧૩ મદન મંજરી	૩૧ કેશર કીશોર	૪૯ જ્યંતિર સતીવૃંદા
૧૪ ઉદયભાણુ	૩૨ ભદ્રાયુ	૫૦ કૌરવ પાંડવભા ૨
૧૫ મોહીનીચંદ્ર	૩૩ સુભદ્રા હરણુ	૫૧ લક્ષ્મીતપ્રિયા
૧૬ વિજય કમળા	૩૪ ઉર્વશી	૫૨ સૌંદર્ય વિજય
૧૭ ગીતા સુંદરી	૩૫ રાઠોડ કન્યા	૫૩ દેવી દેવહુતી
૧૮ સતી સીતા	૩૬ પવિત્ર લક્ષ્મી	૫૪ મહારાજા અસોક

